

MLADINSKA KNJIGA

Ležeći oslonjena na lakat i zobajući bobice mentalnih vitamina, čujem: zvoni telefon. Crn, masivan, sa potmulom rezonancom. Moj glas ponad slušalice zvuči mazno i vlažno. Kao da sam ja zvala, ili da sam očekivala poziv. Zar ne bi trebalo da mi je u glasu više mrzovolje i gorčine, a manje radosnog iščekivanja i zamedljanosti? Sa druge strane je glas sa svojstvima koja meni nedostaju: hladan, nezainteresovan, malorek. *Mladinska knjiga* čestita rođendan mojoj kćeri. Sa malim zakašnjenjem, pošto je rođena 30. novembra, pravo na kupovinu s popustom ostvariće u decembru. Treba samo da nazove sledeći broj. Revnosno zapisujem cifre, sa tri šestice u nizu, i još uvek mi je sve potaman, baš kako treba, po nekom obavezujućem scenariju žrtvenosti. Naslepo preuzimam obligacije što proizilaze iz glagola „poluležati“, zdušno bih da asistiram, sekundiram, povijenog vrata. Da, da, nazvaće vas, ona predaje filozofiju, na mađarskom i engleskom doduše, ali može đacima da prevede ponešto iz tih prelepih knjiga, da im približi svu tu metafiziku. Dubinska servilnost me sprečava da se poblizhe raspitam, da rasvetlim ponešto. Umesto toga, bez i traga sumnjičavosti, završavam razgovor na visokoj noti, srdačnim i tvrdim obećanjem da će moja kćer zasigurno nazvati broj sa tri šestice i da će ova lepa inicijativa imati srećan rasplet. Eho pucanja leda u glasu koji se oprašta, nečije užagrene oči ponad telefona koji je upravo škljocnuo...

* * *

Fiskulturna sala je nekadašnji magacin jevrejske gvoždarske radnje. Ulazi se kroz odeljenje za poslugu (popločani hodnik, soba i kuhinja sa jedne strane, a sa druge pasarela do gazdinog stana, koji je onedavno gradska biblioteka i čitaonica). Vekovne tise zaklanjaju prozore, ali bih penjući se uz široko stepenište uvek mahnula mami-bibliotekarki, čiji sto gleda baš u prozor. Ona je to smatrala nepristojnim i familijarnim, i zabranila mi je da izvirujem iz krošanja.

Kad uđemo u izbledele, prašnjave trikoe, koji se zakopčavaju na jednom ramenu, odjednom smo sve veoma slične. Iskorak, na parove razbrojs', gledanje u potiljak, sprave, nimalo naivne. Jedna devojčica pala je s obruča i slomila vrat. Preskakanje jarca, sa raširenim i skupljenim nogama. O osećanju nedoraslosti toj robusnoj spravi moglo bi se satima bugariti. Sedim u neprobojnom oklopu odela, skrivenih udova, i nešto čitam ili crtam. Moglo se i to, negde od sedmog razreda, ali samo „onih“ dana, prinudno i sramno, u zapečku fiskulturne sale, sa grupicom jednako snuđenih devojčica. Oslobođeni od fiskulturne bili su istinski bolesni đaci, rizik na koji nisam bila spremna. Cena za lažno opravdanje (srčani mišić) bila je moralno previsoka. Nije bilo druge, hiljadama puta sam se spuštala u to duboko ukopano grotlo, u mučionicu bez rezervnih vrata i prozora.

Sećam se igre „između dve vatre“, i osećaja nelagode kada saigrača treba pogoditi snažnim i zvonkim udarcem u leđa, grudi, stomak, dok se on sramno izvija. Zarad pukog poena. Najčešće sam namerno promašivala, izvrgavajući se izvesnosti da sama budem pogođena. Sećam se i ritualnog utrljavanja talka u šake i premetanja preko prečki razboja. Valjalo je prihvatiti izazov iz dubine potlačenog bića, uz škripu i cilik sušte opasnosti. Ne može se biti fiskulturnik bez kaljenja u svlačionicama, tušionicama, bez obligatnog jezika brojki (metri, sekunde, kilogrami). Shvatila sam da energija sporta nije elitna već iznuđena, reaktivna, kompenzatorska i nasilnička. Dugih, žabljih, bataka, na račun okraćalog trupa, prkosno isturenog pelvisa.

U nižim razredima, kada je to bila samo neobavezna igra, sve je bilo drugačije. Čas je pobeđivao ovaj, čas onaj. Do izražaja je dolazila unutrašnja gracija ljudskih mladunaca, koja je podjednako raspoređena. Svi smo pevali dok nije uveden hronometar i solmizacija. Tada se ispostavilo da malo ko uopšte ima sluha. Hor se proredio, a solista skoro da i nije bilo. Čim nastupi vreme instruktaze, nastupa i vreme stida. „Ova ruka ti je kraća.“ „Predaleko su ti oči.“ Učiteljica Gerić otima mi kičicu iz ruke, i umesto mene slika visibabu, sa lišćem tek nagriženim rđom preminuća. „Tako.“

Na studijama, ranih sedamdesetih, sve se seli u opsenarski oblak berberskog losiona. Na uglu – frizeraj, gde nas kljuju makaze rasejanih koafira. Rastužuje me sudbina jednog literate, dok ranjiv kao dete sedi u stolici i kriomice bunari slinu iz nosa. Brzo je rola i guta, kao pilulu. Usled nekih gladi (avitaminoza), nečeg što je jače od njega, uvređenog đavolka od stotinu leta. Na ceni su pisci-lisci, ti divni, devastirani žongleri, što birkaju po svojim mladalačkim restlovima. Na jedan korak u vazdušnoj liniji – prozori čuvene „jedanaestice“. Na dva koraka – buregdžinica sa skromnom ponudom („prazan burek“) i gužvom pregladnelih zavičajaca, studenata književnosti.

U sećanje mi dolaze nomenklaturne devojke, sa očevima po predstavništvima Moskve i Praga, što žive po rekviriranim stanovima u Francuskoj ulici. Uronimo li u medij mladalačke supremacije, suočićemo se sa posledicama malenih razlika, već i u izgovoru („To tvoje mekano *tj*“). Konstantni ginodaktarinski lov. Palacanje jezikom, čeljusti što škrguću. U podrumima filološke laboratorije mnogo je slasnog plena. Lektorka Lidija Špis drži vežbe iz leksikologije u suterenskoj učionici. Sudeći po dugim, koničnim prstima, nekada je svirala klavir. Primere čita iz gusto ispisanih svezaka, iz *Hoda po mukama* i *Sestara po krstu*.

Ko li je samo obučio ove devojke, ćerke trgovačkih predstavnika i vojnih atašea u istočnoevropskim zemljama, tim brzim zatvorskim savezništvima? Do juče prisna sabesednica, danas šutira moj štafelaj, lomi moje pastelne krede. Smešno istrajavanje na ekskomunikaciji, čak i u kupeu voza, dok su nam tela na prinudnom dohvat ruke: zamahnuvši u snu, osećam migoljavo žlezdasto tkivo nečije dojke.

Trikovi posisani iz koščica prvomajskih ručkova. Majke – nikotinizirane domačice, u drečavim satenskim ponđolama, što melju jutarnju kafu i satima tračare. Neverovatno, ali istinito: te devojčice grickale su kućice belih pužića po travnjacima parkova. Dok im je dadilja žmirkala na zubatom suncu, one su patronožile i tamanile hrskavu tvar, nadoknađujući manjak kalcijuma.

Golootočke torture nezadrživo mutiraju. Devojka u autfitu „Jugoeksporta“ postavlja strogo centrirano pitanje preko čitavog amfiteatra: „Ko je komponovao Žizelu?“ Dramska

pauza i smireno, s pomirljivim prirepkom: „Adolf? Adam?“ Uvek neko zakučasto pitanje, koje bi da degradira i prizove rumenilo u žrtvine obraze. Tužno opaliziraju Fet i Tjutčev, starozavetni Bog neumoljivo se sveti Ani Karenjinoj, Adorno bi da unese muzikalnost u sve umorniji marksizam. Profesor sociologije negovane brade tiho emigrira u folkloristiku.

Tu je i onaj drugi soj devojaka, što je sa majčinim mlekom posisao rusku suglasničku mekotu. Biti u beloemigrantskoj porodici, značilo je balansirati među neopranim posuđem, nepovučenom vodom, prašnjavim policama s premnogo knjiga... Nažalost, posluge više nema (otuda i nedostatak higijenskih navika). Čaj se pije satima, prave se nemogući kompoti, koji začas prokisnu. U tim ženskim rodoslovima stalno se pojavljuju neke nove devojčice, sa sve manje plave krvi...

* * *

I tako. *Mladinska knjiga*. Književnost i zlo. Koliko se samo pašti oko naših duša jadni Herbruder! Nije ni čudo što je tako blaziran, i što se javlja u doba između psa i vuka: tada je najlakše uhititi za reč blejdranerske kćeri sa nepouzdanim sećanjima. U jedno od onih jalovih popodneva, kada su gladne spona sa detinjstvom i mladošću, što posejaše toliko uvreda, rastanaka i smrti.